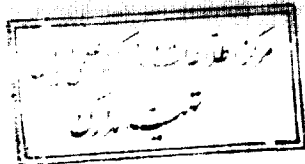

۱۳۷۴ / ۶ / ۲۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت
شماره

دانشکده الهیات و معارف اسلامی و ارشاد

" ذبیحہ در اسلام "

پایان نامه کارشناسی ارشد پیوسته

استاد راهنما: حجه الاسلام والمسلمین سید حسین مصطفوی

اساتید مشاور

حضرت آیه الله سید عبدالجواد علم الهدی

حضرت آیه الله باقری کنی

نگارش از: صمد مومنی

دانشجوی کارشناسی ارشد پیوسته

رشته معارف اسلامی و تبلیغ

اسفندماه ۱۳۷۳

۷۵۶۹۱۴

۷۸۶۴

باسمه تعالی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی و ارشاد مسئول عقائدی که نویسنده در این پایان نامه اظهار

کرده است نمی باشد .

(الف)

فهرست کلی موضوعات

- مقدمه

فصل اول - تاریخچه ذبح

۱- تاریخچه ذبح و ذبیحه در بین اقوام و ملل

۲- تاریخچه ذبح و ذبیحه در بین اهل کتاب

فصل دوم - کلیات ذبح

۱- واژه‌ها :

- ذبح، ذبح، ذبیحه، مذبوح، تذکیه، ذکاة، نحر، ودج، اوداج، ودجان،

لبه، حلقوم، حلق، مری

۲- حکمتها و فلسفه‌ها :

الف - حکمت تذکیه در اسلام

ب - فلسفه تحریم

ت - اثرات شرعی تذکیه

۳- جایگاه ذبح در اسلام :

الف - موارد وجوب ذبح • (هدی تمتع، دم الحلق، هدی همروصد، قربانی

کفاره، اضحیه، نذری، ذبح قربانی نذری (۰۰۰) •

ب - موارد استحباب ذبح • (اضحیه، عقیقه، ذبح قربانی بهنگام ساختن

خانه، کفاره، استحبابی در حج بخاطر فسوق، (۰۰۰) •

ت - موارد دهرمت ذبح • (ذبح حیوانی که نام غیر خدا برده شده باشد،

ذبح در حال احرام) •

ث - موارد اباحه، ذبح • (ذبح حیوانات ماکول اللحم با شرائط آن برای

تغذیه و استفاده خوراکی) •

۷۸۲۴

(ب)

فصل سوم - فقه ذبح ۱ :

بخش اول - قواعد فقهی ذبح :

۱- كل مذك حلال

۲- ذكاة الوحیة حلال

۳- ذبح كل مذبوح فی الحلق (نحرالمذبوح حرام)

۴- نحر كل منحور فی اللبۃ (ذبح المنحور حرام)

۵- لا ذكاة الا بحدیده

۶- لا ذكاة الا بالتسمیة

۷- لا ذكاة الا بجهة القبلة

۸- ذكاة الجنین ذكاة امه

بخش دوم - واجبات ذبح (اركان، شروط، کیفیت ذبح)

ركن اول : ذابح یا مذكي :

۱- اصناف ذابح یا مذكي :

الف - منفي كه تذكبه اش اجماعا " جايز است مثل مسلمان و كسانی

كه در حكم مسلمان هستند و نیز مستضعف .

ب - منفي كه تذكبه اش اجماعا " حرام است مثل كفار غیر كتابی ،

بت پرست (عابدوثن) ، مشرك ، دشمنان اهل البيت (ع) كه دشمنی

علنی دارند

ت - منفي كه در جواز و عدم تذكبة اختلاف است :

۱- كتابی (اهل كتاب) :

- اهل كتاب کیانند ؟ (یهودی ، مسیحی ، مجوسی ، صابی)

- حكم ذبیحه ، اهل كتاب

۲- ذبیحه ، زن ، خنثی ، خصی ، جنب ، حائض ، نساء ، ولد الزنا ،

كور ، اخرس (كنگد) ، اغلف ، بچه غیر ممیز ، بچه ممیز ، مجنون ،

مست ، دزد ، غاصب مضطر ، مكره .

(ج)

۲- شرایط ذابح یا مذکی :

الف - قادر (قدرت شرط عقلی)

ب - عاقل

ت - اسلام (مسلمان و کسی که در حکم مسلمان است مثل

فرزند مسلمان و کتابی)

ث - تمییز (متمیز باشد)

پ - نیت یا قصد

ج - ایمان (مومن)

رکن دوم : وسیله و آلت ذبح :

۱- حد واجب در حال اختیار (حدید)

۲- حد واجب در حال اضطرار

۳- مستحبات و مکروهات وسیله ذبح

رکن سوم : شروط حیوان ذبیح (ذبیحه) و کیفیت ذبح :

۱- قابل تذکیه باشد .

فلسدار : حل اكله

۱- آبی (مائی)

بی فلس : لم یحل اكله

انواع حیوانات : ۲- آبی - خشکی (برمائی) ماکول اللحم : حلال است در صورت تذکیه مثل گوسفند

۳- خشکی (بری)

غیر ماکول اللحم : حلال نیست حتی با تذکیه مثل

خوك و سگ

(د)

۲- کیفیت ذبح :

الف - نحر مخصوص شتر و ذبح در باقی حیوانات

ب - قطع اوداج اربعه (تعدادرگهای قطع شده)؟ - محل ذبح)

ت - تسمیه

پ - استقبال قبله

ج - متابعت ذبح

ج - حرکت دال بر حیات مستقره مثل حرکت پاها، یا چشمها، یا دم

ح - خروج خون معتدل

بخش سوم : امکان خمسه در ذبح :

۱- مستحبات

۲- مکروهات

۳- محرمات

فصل چهارم : فقه ذبح ۲ (فقه اهل سنت) :

۱- انواع تذکيه در بين اهل سنت

۲- ارکان ذبح و ذبیحه (شامل ذابح و وسیله ذبح و حیوان ذبیح) در بین اهل سنت

۳- احکام ذبح و ذبیحه (شامل محرمات، مکروهات، مستحبات ذبح و ذبیحه) در بین

اهل سنت

۴- کیفیت تذکيه جنین در بین اهل سنت •

فصل پنجم : روشها و دستگاههای جدید ذبح و کشتار ذبایح :

۱- اعمال کشتارگاهی

۲- روشهای کشتار

الف - کشتار دام بدون بیهوشی یا روش سنتی و قدیمی

ب - کشتار دام پس از بیهوشی و گیج کردن

۳- بررسی روشها و دستگاههای جدید ذبح و ذبیحه

باسمه تعالی

خلاصه‌ای از پایان نامه ذبیحه در اسلام

پایان نامه ذبیحه در اسلام در يك مقدمه و پنج فصل تنظیم گردیده است. در مقدمه ضرورت و هدف از مبحث ذبیحه مطرح گردیده است. در فصل اول تاریخچه‌ای از ذبح و ذبیحه و قربانی، کیفیت و انگیزه‌های آن در نزد اقوام و ملل و ادیان طرح شده است. در فصل دوم کلیاتی از قبیل تعاریف واژه‌ها و اصطلاحات و حکمتها و فلسفه‌ها بحث شده است. در فصل سوم، ذبح و ذبیحه از دیدگاه فقهای شیعه در قالب ارکان و شروط و کیفیت ذبح بحث شده است و در فصل چهارم، ذبح و ذبیحه از دیدگاه فقهای اهل سنت در همان قالبهای فصل سوم و در فصل پنجم به بررسی دستگاهها و روشهای کشتار جدید پرداخته‌ایم. در این فصل انواع ابزار صنعتی و مکانیکی و نیز روشهای متفاوت کشتار و ذبح حیوانات مورد بررسی قرار گرفته است و در انتها نیز برخی از استفتاءات علماء و فقهای معاصر برای استفاده بیشتر آورده شده است.

علیر

مقدمه :

زندگانی و حیات موجودات زنده همراه با حرکت، رشد، تنفس، تولید مثل، تغذیه و غیره است. بعبارت دیگر این موجودات در زنده بودن و ادامه حیات خویش محتاج عواملی چون تغذیه و تنفس و غیره می‌باشند.

هیچ موجود زنده‌ای بدون تغذیه زنده نخواهد ماند، از موجودات زنده، تک سلولی مثل آمیب گرفته تا موجودات زنده، پرسلولی و شاید یکی از عوامل انقراض نسل حیوانات عظیم الجثه‌ای چون ماموتها و دایناسورها همین کمبود مواد غذایی بوده است چرا که در برهه‌ای از زمان موجودات عظیم الجثه‌ای زندگی می‌کردند که با توجه به بزرگی جثه و بدنشان محتاج غذای فراوان بوده و چون مواد غذایی به اندازه، کافی و وافی برای تمامی آنها یافت نمی‌شده است نسل آنها کم کم منقرض شده بطوریکه امروزه در دنیای کنونی ما اثری جز سنگواره‌های آنها در دست نیست.

انسان نیز بعنوان یک موجود زنده برای ادامه، زندگی و حیات خویش محتاج تغذیه است.

نگارنده، این سطور را اعتقاد بر این است که تغذی و تغذیه امری فطری و طبیعی است. و جای هیچگونه شك و تردیدی نیست که پاسخ به این نیاز طبیعی و فطری از دیر باز مورد توجه انسان بوده و تمام تلاشها و کوششهای بشر اعم از زراعت، شکار، صید، دامداری، دامپروری و غیره جلوه‌های پاسخ به این نیاز طبیعی و فطری است.

اگر به این مسئله با دقت بیشتری بنگریم در خواهیم یافت که بخشی از انسانیت

انسان در رابطه با همین نیاز طبیعی جلوه‌گر می‌شود. انسان سخت کوش و پرتلاش در جهت تامین و رفع نیاز طبیعی خود، اینگونه خود را از دیگر حیوانات متمایز می‌سازد و در مقابل درنده خوئی انسان را مشاهده می‌کنیم که از مسیر انسانیت دور گشته و خود را در مدار حیوانیت قرار می‌دهد آنگاه که برای بچنگ آوردن لقمه‌ای نسان انسانیت خود را زیر پا نهاده و حق دیگری را تصاحب می‌کند.

اگر مسئله پاسخ به این نیاز طبیعی و فطری نبود، شاید علوم مختلف بشری

اینگونه در تمام زمینه‌ها پیشرفت و تکامل نمی‌داشت.

تغذیه از حیوانات بدین علت از دیرباز مورد توجه انسان بوده است که قسمت

اعظم منابع غذائی انسانها حیوانات و نباتات هستند. منابع حیوانی شامل حیوانات خشکی، دریائی و پرندگان می‌باشند. که محل بحث ما در این رساله حیواناتی از قبیل گاو و گوسفند و شتر و ... می‌باشد.

گفتیم که تغذی و تغذیه امری فطری و طبیعی است. حال می‌گوئیم اسلام

دینی فطری^(۱) است یعنی بنایش بر فطرت انسانها نهاده شده است و تمام تلاشش در جهت احیاء آثار فطرت است و خداوند برای احیاء آثار فطرت انسان هدایت‌هایی بصورت تکوینی و تشریحی برای ایشان وضع کرده است لازم به توضیح است که هدایت موجودات به دو صورت تکوینی و تشریحی می‌تواند صورت بپذیرد :-

الف - هدایت تکوینی : هدایتی است که خدای تعالی با خلق نیروها و

استعدادهای لازم در يك موجود امکان رسیدن به هدف را برای آن موجود فراهم می‌نماید. در موضوع مورد بحث، هدایت تکوینی خداوند در جهت احیاء آثار فطرت انسان همان در اختیار گذاشتن وسایل و عوامل آن است. عواملی چون مطلوبیت گوشت برای انسان و کشش او بطرف آن، وجود دندانهای مناسب برای پاره کردن و

۱- "فطرة الله التي فطر الناس عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم" (روم - آیه ۳۰)

کوبیدن و دستگاه گوارشی مناسب برای هضم آن و صدها عامل دیگر که هر يك در جای خود وظیفه مهمی در جهت این هدایت بعهدہ دارند .

ب - هدایت تشریعی : آن نوع هدایتی است که از راه " قانونگذاری " حاصل می شود یعنی راهنمایی از طریق وضع پاره‌ای قوانین و مقررات . روشن است که این نوع هدایتها تنها درباره موجودی می تواند مطرح باشد که :-

اولا " : دارای اختیار باشد .

ثانیا " : به تنهایی و با کمک گرفتن از نیروها و استعدادهای خویش نتواند کمال شایسته خود را بدست آورد .

اما در موضوع مورد بحث هدایت تشریعی الهی همان احکام و مقرراتی است که درخصوص استفاده انسان از گوشت برخی از حیوانات جعل فرموده اولاً " : همه انواع حیوانات را حلال ندانسته، ثانیاً " : حیوانات حلال گوشت را نیز به شرط تذکيه حلال و جایز الاکل می داند . بنابراین تذکيه در اسلام اصلی مهم و بنیادین بوده که مراعات آن واجب و لازم است .

در حیوانات مختلف تذکيه راهها و شرایط متفاوت دارد فی المثل تذکيه حیواناتی چون گاو و گوسفند از طریق ذبح و تذکيه شتر از طریق نحر و افزایش روز افزون جمعیت از يك طرف و وجوب تسریع در رسانیدن مواد غذایی به آنان از طرفی دیگر سوالات و مسائل فراوانی را مطرح ساخته است که باید پیرامون آن تحقیق شود لذا ضرورت بحث از همین توضیح مختصر آشکار گردیده و مارا از توضیح بیشتر مستغنی می سازد .

البته پرواضح است که نگارنده راقصد افتاء نبوده و اگر نظری ارائه می شود صرفاً استنباط شخصی است که از مجموع بحثها برای نگارنده حاصل شده است .

این رساله ان شاء الله تلاشی خواهد بود در جهت طرح بحثهای تاریخی، فقهی و تفسیری ذبح و ذبیحة و مطرح ساختن مسائل جدیدی که جامعه، امروزی با آن مواجه است .
والسلام - صمد مومنی

فصل اول : تاریخچه

۱- تاریخچه نخب و نخبه در بین اقوام و ملل

۲- تاریخچه نخب و نخبه در بین اهل کتاب

فصل اول - تاریخچه ذبح و ذبیحه :

۱- در بین اقوام و ملل : مرسومترین جلوه‌های ذبح در نزد اقوام و ملل و ادیان گوناگون را به دو صورت شکار و مراسم قربانی می‌توان مشاهده کرد .
 محققا " در زمانهای بسیار دور شکار تنها راه تهیه غذا برای انسانهای بوده است که غذای خود را از حیوانات زنده تهیه می‌کرده‌اند . در آن زمان ، انسانهای اولیه و غار نشین با استفاده از ابزار سنگی چون نیزه ، سنگی حیوانات را شکار کرده و قسمتهای مختلف آنها را بمصرف می‌رساندند . از گوشت آنها برای خوراک ، از پوست برای لباس و پوششی در جهت تستر و حفاظت در برابر گرما و سرما ، و از چربی برای روشنایی ، از روده‌ها بعنوان نرخ و ریسمان برای دوختن و بستن دو یا چند چیز به یکدیگر ، و با تیز کردن و شکل دادن استخوانهای آنها بعنوان وسائل زندگی استفاده می‌کرده‌اند .

ولی با گذشت زمان بعد از آنکه انسانها شهرنشین شده و دارای مدنیتی خاص گردیدند ، و جامعه به طبقات مختلفی تقسیم شد ، شکار جنبه ، دیگری نیز بخود گرفت و آن جنبه ، تفریحی و ورزشی آن بود و در کنار آن کمکی هم برای تغذیه .
 شکار بعنوان تفریح و ورزش بیشتر در بین سلاطین و طبقات بالا و مرفه اجتماع مشاهده می‌شد که البته جنبه ، تغذیه ، آن بهیچ وجه مد نظر اینگونه افراد نبود و باز در همین زمان شکار برای عده‌ای از انسانها هنوز جنبه ، مهم خود یعنی تغذیه را حفظ کرده بود .

در قرون وسطی شکار اساسا " نوعی ورزش محسوب می‌شد . در این مورد مولف کتاب تاریخ صنعت و اختراع می‌نویسد : " شکار اساسا " برای بعضی طبقات

اجتماع در قرون وسطی نوعی ورزش بود، در ضمن کمکی هم برای تغذیه مردم... بنا بر آنچه که در مینیاتورها دیده می‌شود شکار گرفته شده رامعمولا " با شمشیر ذبح می‌کردند." (۱)

از این بیان موریس داماس صاحب کتاب صنعت و اختراع چنین درمی‌یابیم که اولاً " در قرون وسطی اساساً " شکار برای طبقه‌ای خاص ورزش و تفریح محسوب می‌شده است. و ثانیاً " اگر حیوان شکار شده رازنده بچنگ می‌آوردند آن را با طریقه مخصوص خود یعنی بوسیله شمشیر ذبح می‌کردند.

نکته‌ای که در مورد شکار لازم است تذکر دهیم این است که شکار شامل دو مرحله است یک مرحله شکار و یک مرحله ذبح. البته چنین بنظر می‌رسد که مرحله ذبح در شکار زمانی اتفاق می‌افتد که بعضاً " حیوان شکار شده علی‌رغم زخمی که برداشته، هنوز زنده است نظیر آنجائی که وسیله شکار تیروکمان، نیزه، تله و یا گلوله باشد. در این صورت است که شکار هنوز بکلی از پا در نیامده است. و یا شکار اساساً " زنده است مثل آنجائی که وسیله شکار سگ شکاری باشد. در این دو وقت است که شکارچی بر سر شکار خود رسیده، سر آن را جدا می‌کند. این مرحله از شکار که قسمت نهائی است محل بحث ما در این نوشتار می‌باشد.

جلوه دوم ذبح در بین اقوام، ملل وادیان را می‌توان در مراسم قربانی مشاهده کرد. در بین اقوام و ملل گوناگون قربانی آداب و رسوم مخصوص بخود را دارد. صرف نظر از مراسم و آداب قربانی چند نکته گفتنی است که عبارتند از:

الف - مراسم قربانی بخشی از عبادت : در بین اقوام و ملل مراسم قربانی گاهی بعنوان بخشی از مراسم دینی آن قوم محسوب می‌شده است و گاهی خود مراسم خاصی

۱- تاریخ صنعت و اختراع، تالیف موریس داماس، ترجمه: عبداللہ ارگانی، ج ۱. چاپ اول، رامین، ۱۳۶۲ ه. ش. صفحه ۵۵۶ و ۵۵۷.

بوده و آداب خاص خود داشته است .

برای روشن شدن این مطلب به چند نمونه از کتب تاریخ اشاره می‌کنیم . ویل دورانت در چند بخش از کتاب گرانسگ تاریخ تمدن خود اشاراتی دارد . در خصوص عبادت یونانی می‌نویسد : " . . . عبادت یونانی از موسیقی و سرود و قربانی و دعواتشکیل می‌گردید . . . " (۱)

همین نویسنده در مورد کرتیان می‌نویسد : " . . . کرتیان به قصد تسکین خدایان به شعائر فراوانی که شامل دعا و قربانی و علائم افسونی و تشریفات است و معمولا " به دست زنان کاهن و گاه بوسیله کارگزاران حکومت اجرا می‌شود، متوسل می‌گردند . . . " (۲)

و نیز در خصوص آداب و رسوم میترائی (۳) می‌نویسد : " . . . بنا به آداب و رسوم میترائی عارفان مهرپرست به پیروی از معتقدات مذهبی غذای مقدس خاصی به پیروان می‌دادند . این غذا عبارت از قطعه‌ای نان، جامی آب مخلوط بشراب بود . تشریفات در

- ۱- تاریخ تمدن، ویل دورانت، کتاب دوم بخش اول، یونان باستان، ص ۳۲۷ و ۳۲۸
- ۲- تاریخ تمدن، کتاب دوم بخش اول - ویل دورانت، بازسازی تمدن کرت، ص ۲۷ و ۲۸
- ۳- مهریا میترا از خدایان مشترک هند و ایران، خدای روشنائی، حافظ نظم جهان مدافع حق و حقیقت و تضمین کننده، معاهدات و سوگندها است . میترا نگهبان جهان وحامی کائنات است . میترا در مبارزه، انسان با " دواها " و دیوها و دروجها یعنی در مبارزه، بشر با بی‌نظمی، ستمگری طینت بدون دروغ یار و یاور اوست از اینرو جنگجویی فاتح و دروغین حال قاضی و رهنمای پس از برگشت . زرتشت به هنگام رفرم مذهبی . مقام مهر و میترا را از صف خدایان پائین آورده و آن را همطراز یزدانها (یرته) یعنی فرشتگانی که مخلوق آهورا مزدا هستند، قرار داد . میترا در کشور پنت و کاپادریه، همچنین ارمنستان و کومازن نفوذ و اعتبار خاصی داشت و شاهزادگان این ممالک به اقتخار میترا خودرامیترادات یا میتریدات (مهرداد) می‌خواندند .

غارهای طبیعی یا مصنوعی که بر گنبد آن تصویر آسمان نقش شده بود انجام می‌گرفت درون غار متکاهائی قرار داشت و پیروان بر آن زانومی زدند. در جلوگاه معبد ظرف آبی برای تطهیر و در انتهای آن محراب با تابلویی حجاری شده که معمولاً میترا را با کلاه‌نریژی و در حال ذبح گاو نشان می‌داد، قرار داشت، ۰۰۰ درون معابد بخصوص در فصل بهار گاوی قربانی می‌شد. (۱)

در مورد زندگی اتروسکیان می‌نویسد: "۰۰۰ مراسم دینی اتروسکیان به فدیسه کردن گوسفند یا گاو یا انسان پایان می‌یافت. (۲)"

ویل دورانت در جای دیگر در مورد رود آخه لوس (Achelos) که بزرگترین رود یونان است و بین "آکارفی‌یافی" و "آی‌تولی‌یا" واقع شده است گوید که یونانیان خیال پرور آنرا پرستش می‌کردند و نماز و قربانی برای آن انجام می‌دادند. (۳)

آرتور کریستین سن در مورد آئین مزدیسنی در عهد ساسانیان می‌نویسد: "۰۰۰ در مطالعه روایاتی که از منابع نصرانی در دست است، بیش از هر چیز يك نکته جلب توجه می‌کند و آن مقام فائقی است که خورشید در آئین مزدیسنی ساسانیان دارا بوده است. در بعضی مواقع خورشید را به این ترتیب ستایش می‌کردند که چند قربانی با اجرای مراسم مجوسی تقدیم نمودند. (۴)"

۱- تاریخ تمدن، کتاب اول بخش اول، ویل دورانت، ص ۲۰۱

۲- همان منبع، کتاب سوم بخش اول، زندگی اتروسکیان، ص ۱۳

۳- همان منبع، کتاب دوم بخش اول، ص ۱۸۸

۴- ایران در عهد ساسانیان، آرتور کریستین سن، ترجمه: رشید یاسمی، ناشر نیای

کتاب، چاپ هفتم، ۱۳۷۰ تهران - ص ۲۱۰

دکتر محمد جواد مشکور درباره، عقاید دینی آریاها در عصر ودائی می‌نویسد:
 "آریاها در این عصر دارای عقاید ساده و بی‌آلایش بودند و بیشتر مظاهر طبیعت
 مانند آفتاب، ماه، آسمان، کوه، سپیده دم و ستارگان را می‌پرستیدند و برای آنها
 قربانی می‌کردند..." (۱)

و باز همین نویسنده در جای دیگر، در مورد وقایع قرطاجنه در یونان از قول
 ژوستن می‌نویسد: "۰۰۰ درباره، قربانی کردن انسان در کارتاژ باید گفت، در آن کشور
 معمول بود که مادران دیندار بچه‌های خود را بر روی دو دست بت مولوخ رب النوع
 آن شهر که بطرف جلو بطور افقی باز بود، گذارده، در زیر آن آتش روشن می‌کردند تا
 بچه کباب و قربانی شود..." (۲)

از نمونه‌های مذکور يك نکته مسلم است که قربانی بخشی از مراسم عبادی-دینی
 اقوام و ملل محسوب می‌گردید.

ب - موضوع قربانی: قربانی (۳) در لغت به معنای اعم خود هر آنچه راکه
 وسیله‌ای باشد برای تقرب، گویند. به این معنا هر موجودی که صلاحیت پیشکش
 کردن برای کسی یا چیزی را داشته باشد، می‌تواند موضوع قربانی باشد. با نگاهی گذرا
 به تاریخ اقوام و ملل گذشته و حال این معنا نمود بیشتری به خود می‌گیرد. این
 تاریخها گاهی از قربانی کردن نوشیدنیها چون شراب، و گاهی از قربانی کردن
 تکه‌ای نان شیرینی و گاهی هر آنچه قیمت داشت چون مجسمه و نقاشی و لوازم زندگی
 و اسلحه و ظروف و میز و جامه و غنایم جنگی و میوه، باغها و بوستانها و درختان و
 دامها چون گاو و گوسفند و قوچ و شتر و اسب و گراز و سگ و خوک و کبوتر و انسان و...
 صحبت بمیان آورده‌اند.

۱- ایران در عهد باستان، دکتر محمدجواد مشکور، چاپ سازمان چاپ پویا. چاپ ششم،

تهران، سازمان انتشارات اشرافی، ۱۳۶۹ ه. ش - ص ۶۳

۲- همان منبع، ص ۱۹۴

۳- والقریان مایتقرب بها لی‌الله سبحانه اوالی ۰۰۰ (المیزان - ج ۶ - ص ۲۹۸)

نمونه‌هایی را که ذکر خواهیم کرد گواه صادقی بر این ادعا می‌باشند، نمونه‌هایی که بیانگر موضوع قربانی در گذشته‌های دور می‌باشد.

ویل دورانت حداقل در هفت نقطه از کتاب خویش به این مسئله اشاره دارد، که توجه خوانندگان گرامی را به برخی از آنها جلب می‌کنم.

در يك جامی‌نویسد: "۰۰۰ برای قربانی هر چه قیمت داشت بدون استثناء انتخاب می‌گردید، مانند مجسمه و نقاشی و لوازم خانوادگی و اسلحه و ظروف و میز و جامه. ۰۰۰ لشکریان قسمتی از غنایم خود را به آستان خدایان پیشکش می‌نمودند. ۰۰۰ همه مردم میوه، باغها و بوستانها و درختان و دامهایی را که خود از خوردن آن لذت می‌بردند، به او تقدیم می‌کردند." (۱)

او درباره حیواناتی که در یونان قربانی می‌شدند از گاو و گوسفند و خوک صحبت بمیان می‌آورد. (۲)

و باز می‌نویسد: "۰۰۰ در خانه‌ها پیشکش، تکه‌ای نان شیرینی یا جامی از شراب بود که بر روی آتشدان گذارده یا بدرون آتش انداخته می‌شد و در روستاها عبارت بود از نخستین بر کشتزاران، یا يك قوچ، یا سگ یا خوک، در روزهای پر قدرت. اسب یا گراز یا گوسفند یا گاو و ۰۰۰ گاه خود آدمیزادگان قربانی می‌شدند." (۳)

در تفسیر نمونه بنقل از المنار نوشته شده است: "۰۰۰ و نیز در حالات یهود می‌خوانیم که آنها برای كفاره، گناهانشان قربانی می‌کردند، اگر دستری به قربانی بزرگ نداشتند، يك جفت‌کیوتر قربانی می‌کردند." (۴)

۱- تاریخ تمدن، ویل دورانت - کتاب دوم بخش اول - ص ۳۲۷ و ص ۳۲۸

۲- همان منبع، صفحه ۳۲۸

۳- همان منبع، کتاب سوم بخش اول - ص ۱۰۱ و ص ۱۰۲

۴- تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و جمعی از نویسندگان، جلد اول، ص ۲۲۳. بنقل از جلد اول تفسیر المنار صفحه ۳۰۶.

نویسنده کتاب ایران در عهد باستان در خصوص آئین مذهبی سکاها^(۱) می‌نویسد که سکاها عادت نداشتند که برای خدایان خود معبد و مذبح بسازند، آنها قربانسی نمی‌کردند و خوک را نیز بعنوان قربانی نگهداری نمی‌کردند. (۲)

پ - انگیزه و اهداف قربانی : انکار ناپذیر است که قربانی در نزد متدینین صرف تقرب می‌باشد اما بعضاً "مواردی را در تاریخ می‌توان مشاهده کرد که قربانسی علاوه بر تقرب جنبه و انگیزه دیگری نیز داشته و هدفهای دیگری در پس قربانسی دنبال می‌شده است. از جمله آن اهداف می‌توان دفع مضرات و بلایای طبیعی از قبیل و با، طاعون، ... را نام برد.

برای وضوح مطلب سراغ اشاراتی می‌رویم که در کتب مورخین ضبط است و این تکه‌های خواندنی از تاریخ ماندنی خود گواه صادقی بر این ادعای ما می‌باشد. در این خصوص ابتدا خویش را به دریای پرتلاطم تاریخ تمدن ویل دورانت می‌زنیم تا از آنجا به اعماق دریای تاریخ سفر کنیم :-

۱- یکی از شاخه‌های نژاد هندوایرانی که در تاریخ ایران قدیم همواره خودنمایی می‌کردند، قوم سکاها بودند که در زبانهای اروپائی معروف به "سیت" می‌باشند. این قوم ظاهراً "دراول با اقوام دیگر هندوایرانی در یکجایی زیستند و بعدها بنقاط دیگر مهاجرت کردند.

هرودوت راجع بمذهب سکاها گوید که آنها ارباب انواع را می‌پرستیدند. خدایان آنان از این قرار بود: تابیت تی (رب النوع اجاق خانواده)، آپی (خدای زمین که زن خدای آسمان بود)، پاپای (خدای آسمان)، هی‌توسر (خدای آفتاب)، آرهم پاسا (خدای زیبائی) تاهسی ماساد (خدای دریا).

سکاها دارای اقوام بزرگی بودند که معروفترین آنها سرمتها (Sarmates)، ساکهای اسکایی‌ها، ماساژتها (Massagetes).

۲- ایران در عهد باستان، دکتر محمدجواد مشکور، صفحه ۱۹۵.

۱- ایمنی از خشم خدا و طلب یاری از او:

ویل دورانت در کتاب پر ارج تاریخ تمدن راجع به عبادات یونانیها می‌نویسد:
"۰۰۰ مومنان در جریان عبادت خود را به مذبح که در جلوی معبد قرار داشت
می‌رساندند و به وسیلهٔ قربانی و نماز از خشم خدا ایمنی می‌یافتند و یاری او را جلب
می‌کردند." (۱)

۲- قربانی انسان بخاطر دوستی: "۰۰۰ گاه فرادا نسانی قربانی می‌شدند.
چنانکه آگام نون (Aganemnon) دختر خود را "ایفی گه نه یا (Iphigeneia)
و آخی‌لی‌یوس، ده تن از جوانان ترویا بخاطر دوستش بات روك لوس (Patroklos)
قربانی کرد." (۲)

۳- جلب خشنودی خدایان: "در قبرس و لئوکاس (Leukas) قربانیها را از
صخره فرو می‌افکندند تا آپولون خشنود گردد." (۳)

۴- هنگام شیوع بیماری: "هنگام شیوع بیماریهای خطرناک در ماسالی یس
(Massalia) یکی از بینوایان شهر را جامه مقدس می‌پوشاندند و از بیت المال
اطعام می‌کردند و سپس او را با شاخه‌های مقدس می‌آراستند و در میان مردمی که تصور
می‌کردند با این عمل گناهانشان بخشوده می‌شود، او را از بالای صخره به زیر
می‌انداختند." (۴)

۵- هنگام قحط و غلا: "مردم آتن هنگام قحط و غلا در شیوع طاعون و امراض دیگر
يك یا چند نفر از افراد بشر را قربانی می‌نمودند تا شهر خود را پاك سازند" (۵)

۱- تاریخ تمدن، ویل دورانت، کتاب دوم بخش اول، صفحه ۳۲۷ و ۳۲۸

۲- همان منبع

۳- همان منبع

۴- همان منبع

۵- همان منبع

۶- برای پیروزی در جنگ: " حیواناتی که در یونان بیشتر قربانی می شدند، گاو و کوسفند و خوک بود. سپاهیان قبل از آغاز جنگ، برای پیروزی خود قربانی تقدیم می کردند... " (۱)

۷- تطهیر محل تشکیل مجالس عمومی: " در آتن برای تطهیر محل تشکیل مجالس عمومی، خوک قربانی می کردند. " (۲)

۸- گریزاندن ارواح تباهاکار و مصیبت: ویل دورانت در مورد آئین پیراسته‌گری رومیان می نویسد: " آئین پیراسته‌گری (Purification) دلپذیرتر بود. آن را در مورد محصول و رمه و سپاه و شهر بکار می بستند. دسته‌ای برگرد چیزی که می‌بایست پیراسته شود می‌گشتند و نماز می‌گذارند و قربانی نیاز می‌کردند و بدینگونه ارواح تباهاکار را می‌پراکنند و مصیبت رامی‌گریزند. " (۳)

۹- دفع بحرانهای بزرگ: ویل دورانت راجع به کارتاژیان و خدایان ایشان می‌نویسد که: " بهنگام بحرانهای بزرگ، کودکانی تا سیمد تن در عرض یک روز، قربانی می‌گشتند. " (۴)

۱۰- کفاره، گناهان: " در حالات یهود می‌خوانیم آنها برای کفاره، گناهان خویش قربانی می‌کردند. " (۵)

ت - کیفیت قربانی: قربانیها و پیشکشها، برای هر چه و هر کس، و برای هر هدف و انگیزه‌ای که باشد در نزد هر قوم و ملتی کیفیت مخصوص بخود را دارد.

۱- تاریخ تمدن، ویل دورانت، کتاب دوم بخش اول، صفحه ۳۲۷ و ۳۲۸

۲- همان منبع

۳- همان منبع، کتاب سوم بخش اول، صفحه ۱۰۲

۴- همان منبع، صفحه ۶۶

۵- تفسیر نمونه بنقل از المنار، ج اول، صفحه ۲۲۲.